

עין משפט‏ **גר מצוה**

ע:

כא א מיי' פ"ב מהל' עירובין הלכה ב סג עשין א טושי"ע א"ח סי' שפא סעיף ו:
כב ב מיי' שס הל' ז וסגמ שס טושי"ע א"ח סי' שפא סעיף ד:
כג ג מיי' שס וטושי"ע שס סעיף ג:

רבינו חננאל

כגון שמת אביו בשבת מאי, יורש כרעא דאבוה הוא ומבטל או לא. א"ל אני אומר מבטל והני דבי שפואל תנא איך מבטל. ומותבין לתנא דבי שפואל מיהא דתניא זה הכלל כל שהותר מקצת שבת כגון שעירבו דרך הפתח ונסתם הפתח או דרך חלון ונסתם החלון, הותר כל השבת כולה. וזה הכלל למה לי לאיתויי מבוי שניטלה קורתו או לחיו שמתוירין בשבת כולה. זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רשות הרבים [חזקן ממבטל רשותא] איצ"פ שנאסר במקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא לא שנא יורש, מדרתני חזקן מן המבטל רשות דייקנין מנייה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לבטל. ופריך הני לבריתא הכי, חזקן מתורת ביטול (דבר) [נדכן] איתיה לאוסר מיקרא והשתא בטיל רשותיה הותרה (מקצת) [לשארן] שבת, ולאפוקי יורש דלא הוה ליה רשותא הכא בעידנא דקדוש היום, לא הוה ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב, ומאן דלא יכיל לעירוב לא יכיל לבטל רשותיה. תוב הורגין ומותבין לרב נחמן אחד מבני חצר שמת כול' עד אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני החצר, מה מבעוד יום בערב שבת וזכה בן החצר בנכסיו אינו אוסר שכבר עירובו) עם בני החצר [גם] הוא. מה משחשיכה אוסר שכבר נאסר במקצת שבת. [ו]אמאי אוסר אי אמרת יורש מבטל, יבטל השתא ונשתתר. ופריך רב נחמן מאן אוסר בני דקתי עד שיבטל, אבל אם (לא) ביטל הותרו בני החצר לטלטל. ת"ש [ישראל] וגוי ששבתו כמגורו. פי' בדריה אחת מלשון לגור בארץ. ויש אומרים מלשון נהרסו ממגורות כי הוביש דגן. ומת הגר מבעוד יום

(א) השולש ע"פ המוס'.

הדר פרק ששי עירובין

בשבת כדתניא לקמן בשמעתינן אחד מן השוק שמת והניח רשותו לאחד מבני חצר מבעוד יום אינו אוסר פי' לפי שכן חצר מערב עם חביריו משחשיכה אוסר פי' דלא מהני עירוב לענין אותו חצר שירש בשבת ומיהו הא לא אפשר לומר דמייירי כשהיה היורש דר עם אציו

דאם כן אי צעו לאיערובי מאתמול מנו מערבין קריין ציה דאם גותן פת משלו היו עירוב אף ע"פ שלא זיכה לאציו כדאמר לעיל פרק מי שהזליהו (דף מט:) חמשה שגזו את עירובן כשהן מוליכין את עירובן למקום אחר א' מוליכו ע"י כולן דאם לקח הפת משלו ונתן בחצר של שיתוף מועיל לכולם כדפירש התם בקוונטרס דשליחות דכולהו קעגיד הואיל ועירבו יחד ועוד תניא ט' לקמן בפירקין א חמשה חצרות ששבתו צטרקלין צ"ה אומר עירוב אחד לכולם אע"פ שיש לחלק דהתם כולם שוים בצית זה כמו זה ואין זה טפל לזה אבל הכא שהבן טפל לאציו אם נתן הבן פת אינו מועיל מ"מ אינו דומה כלל לחלק ומהא דאמר לעיל (דף סד.) אפילו שכירו ולקינו נותן את עירובו אין ראייה לכאן דלמא חזי מילי נכריי אבל צישראל לא:

אב"ר **האי כיון דאי בעי** **אָעירובי מאתמול** **אָא מצי** **אָערב**.

אפילו למי"ד לעיל (דף סו.) מצטלין גבי מת נכרי בשבת יכול להיות דאין מצטלין כיון דהתם הוא דלותו רשות שהוא מצטל עכשיו היה לו כח לצטל מאתמול אלא שלא היה מועיל מפני הנכרי לדוסר אבל הכא האי רשות דמצטל השתא אין לו כח לצטל מאתמול אלא

משעה שירש והיו כב' בתים בשני צידי רה"ר דאין מצטלין דלא היה צידו רשות זה מאתמול ולמאן דאמר לעיל נמי אין מצטלין יכול להיות דזה מצטל כדאמר יורש כרעיה דאצוה הוא:

לאִתוּי' **מת נכרי בשבת**. פירש בקוונטרס כיון דאי צעו לערובי מאתמול לא מנו מערבי השתא נמי לא מנו

מצטלי ומירשא סיפא לא שמעיין ליה אי לא אשת צוה הכלל דהתם לא מנו מערבי מאתמול כלל אבל הכא מנו מערבי ע"י שכירות משמע מתוך פירושו דאיירי דאתא נכרי מערב שבת וצעי למימר דאין מצטלין כשמת וכ"ש דאם לא מת דצעי תרמי שכירות וציטול ולא יתכן לפי מה שפיר' לעיל (ט) דהתם כולי עלמא מודו דמצטלין גבי מת נכרי בשבת מהו אלא בדאתא

נכרי בשבת איירי הכא ואי לאו זה הכלל היו אמינא דהכא מצטל כיון דהאי רשותא דקמצטל היו צידו מאתמול ולא דמי לב' בתים: **וקתני חזין ממבטל רשות**. פי' בקוונטרס דפריך לר"ג דאמר דמצטלין מדלא קתני חזקן מערב רשות וזה לשונו זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רה"ר חזקן ממבטל רשות אע"פ שנאסר למקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא ל"ש יורש מדקתני חזקן מן המבטל רשות דייקי מיניה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לצטל ופריך לה לצרייתא הכי חזקן מתורת ביטול דכי איתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל לשאר שבת לאפוקי יורש דלא הוה ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום ולא הוה ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לערובי לא יוכל לצטל רשותו עכ"ל אע"פ שהקושיות אחרות לר"ג אין לחוש אם זאת לשמואל ורבינו חננאל צעמנו פירש א) דמותבין לר"ג משמע מתוך פירושו דחזקן ממבטל רשות קאי אשני בתים משני צידי רשות הרבים והקיפוס נכרים מחילות בשבת שמועיל שם ציטול והיכא דלא ציטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת כולה וקשה דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר ונראה לומר לפירושו דאיירי צעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת מו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפוס בשבת וכן מת נכרי בשבת איירי כשעירבו מערב שבת וצטל עירובן מפני הנכרי דכשמת מו לא חייל אבל ציטול מועיל בתרוייהו כדקתני חזקן ממבטל רשות ומדמהני (י) ציטול ב' בתים אע"פ שלא היה לו כח לצטל רשות של חצר זה מאתמול דרה"ר היה כל שכן יורש דיש לו כח לצטל וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מצטלין והוא הדין דהוה מאי למיפוך מהך צרייתא לרב חסדא ורב ששת דאמרי לעיל אין מצטלין גבי ב' בתים ונראה דלמאי דמשני אימא חזקן מתורת ציטול לא קאי אב' בתים אלא אצני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב שיכול לצטל רשות בלאמנע השבת ומיהו אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חסם לומר דקאי אב' בתים דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש ר"ח דחזקן ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לצטל: **אחדך מבני חצר שמת והניח רשותו א"א** מן השוק **מבעוד יום אוסר בו'**. הך צרייתא איירי צהכי דבן חצר מערב עם חבירו אבל בן השוק אין מערב עמהם אפי' כשירש מבעוד יום ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר עם דמסתמא לא גרע צהכי לענין עירוב וציטול רשות כיון דאסר עלייהו כדקתני מבעוד יום אוסר אלא אורחא דמילתא היא דבן חצר רגיל לערב עם חבירו שהוא צריך להשתמש בחצר כיון שהוא דר שם אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש וקסבר האי תנא כמ"ד לקמן בפירקין (דף עב:) צית התבן וצית הבקר הרי זה אוסר עליו:

תא שמע ישראל וגר בו'. קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאצוה דאי לאו הכי לא קשה מידי לרב נחמן:

היכא דאי צעי לערובי בו'. כלומר אציו שהיה אתמול ראוי לערב היה יכול לצטל: **אבל האי דלא מצי לערובי אתמול**. דלא היה לו חלק צה לא: **כל שהוסר למקצת שבת בו'**. מפרש לה ואולי: **ה"ג כגון עירב דרך הפתח בו'** זה הכלל לאסויי מצוי שניטלה קורסו או לחיו:

עירב דרך הפתח. שתי חצירות ופתח א' צייניהם ועירבו ע"י אותו פתח ובשבת נפלה כנגדו מפולת ונסתם מותרים להשתמש מנו לוו ע"י זריקה ודרך חורין קטנים דאע"ג דאין עירוב צין ב' חצירות בלא פתח כדתנן (לקמן עו.) צחלון שצין ב' חצירות הכא שבת הואיל והותרה הותרה: **זה הכלל לאסויי מצוי שניטלה קורסו או לחיו**. בשבת אע"ג דאשתקול מחילות ידידיה שרי הואיל ואישרי צין השמשות ומירשא לא שמעיין לה דהתם איתנהו למחילות אבל הכא לא והכי אמרינן לה צשליה פירקא קמא (דף ק.):

והקיפוס נכרים מחילה. דאסורין לצטל זה לזה כדי שישתמש צה אחד מהן דהואיל ואי הוו צעו ערובי מאתמול לא מנו מערבי אבל אי לא הוה התם אלא חד צית שרי דמחילה הנעשית בשבת מחילה היא: זה הכלל דרישא נמי קאי אסיפא לאסויי מת נכרי בשבת דכיון דאי צעו לערובי מאתמול לא מנו מערבי השתא נמי לא מצטלי ומירשא דסיפא לא שמעיין לה אי לא אחי צוה הכלל דהתם לא מנו לערובי מאתמול כלל אבל הכא מנו לערובי ע"י שכירות: **חזקן מן המבטל רשות**. ששכח ולא עשה שוף ע"פ שנאסר למקצת שבת יש לו תקנה בשבת ומדלא קתני חזקן משציטל רשות יורש שמע מינה יורש לא: **אימא חזקן**

מסורס ציטול רשות. יורש צכלל דכרעיה דאצוה הוא ותורת ציטול נוהגת בו: **מבעוד יום**. שעדיין לא קנה עירובו של ראשון הרי זה מן השוק אוסר ואע"פ שאינו דר כאן כדתניא לקמן בהאי פירקא) מי שיש לו צית התבן וצית הבקר בחצר חבירו אוסר עליו: **משחשיכה אינו אוסר**. עליו שהרי הותר למקצת שבת: **ואחד מן השוק**. שהיה לו צית דירה בחצר זו: **מבעוד יום אינו אוסר**. שהרי יערב זה עם שכניו: **משחשיכה**. דאינו יכול לערב אוסר ואי יורש מצטל רשות אמאי אוסר: **ישראל וגר גרסינן**. גר שמת ואין לו יורשין המחזיק בנכסיו וזה צוה: **מגורו**. גורן הוא וחלוק בחדרים והיה לכל אחד פתחו בחצר ואסורין זה על זה:

אע"פ

נכרי בשבת איירי הכא ואי לאו זה הכלל היו אמינא דהכא מצטל היו צידו מאתמול ולא דמי לב' בתים: **וקתני חזין ממבטל רשות**. פי' בקוונטרס דפריך לר"ג דאמר דמצטלין מדלא קתני חזקן מערב רשות וזה לשונו זה הכלל כל שנאסר למקצת שבת כגון שני בתים בשני צידי רה"ר חזקן ממבטל רשות אע"פ שנאסר למקצת שבת משעה שביטל רשותו הותרה שאר שבת לא שנא הוא ל"ש יורש מדקתני חזקן מן המבטל רשות דייקי מיניה כל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לצטל ופריך לה לצרייתא הכי חזקן מתורת ביטול דכי איתא לאוסר מעיקרא והשתא בטל לשאר שבת לאפוקי יורש דלא הוה ליה רשות הכא בעידנא דקדש היום ולא הוה ליה לערובי דלא איתמר תורת ביטול אלא היכא דליכא עירוב ומאן דלא יכול לערובי לא יוכל לצטל רשותו עכ"ל אע"פ שהקושיות אחרות לר"ג אין לחוש אם זאת לשמואל ורבינו חננאל צעמנו פירש א) דמותבין לר"ג משמע מתוך פירושו דחזקן ממבטל רשות קאי אשני בתים משני צידי רשות הרבים והקיפוס נכרים מחילות בשבת שמועיל שם ציטול והיכא דלא ציטלו זה לזה קאמר דנאסר לכל השבת כולה וקשה דאם כן מאי נאסר למקצת שבת דקאמר ונראה לומר לפירושו דאיירי צעירבו וכיון שלא חל העירוב בתחילת השבת מו לא חייל כשבאו אחרי כן והקיפוס בשבת וכן מת נכרי בשבת איירי כשעירבו מערב שבת וצטל עירובן מפני הנכרי דכשמת מו לא חייל אבל ציטול מועיל בתרוייהו כדקתני חזקן ממבטל רשות ומדמהני (י) ציטול ב' בתים אע"פ שלא היה לו כח לצטל רשות של חצר זה מאתמול דרה"ר היה כל שכן יורש דיש לו כח לצטל וקשה לדבי שמואל דאמרי אין מצטלין והוא הדין דהוה מאי למיפוך מהך צרייתא לרב חסדא ורב ששת דאמרי לעיל אין מצטלין גבי ב' בתים ונראה דלמאי דמשני אימא חזקן מתורת ציטול לא קאי אב' בתים אלא אצני חצר ששכח אחד מהן ולא עירב שיכול לצטל רשות בלאמנע השבת ומיהו אם נאמר לפי המסקנא כן גם לדברי המקשה לדחוק על חסם לומר דקאי אב' בתים דבלאו הכי יכול להקשות כמו שפירש ר"ח דחזקן ממבטל רשות דמשמע דכל מי שיש לו רשות עכשיו יכול לצטל: **אחדך מבני חצר שמת והניח רשותו א"א** מן השוק **מבעוד יום אוסר בו'**. הך צרייתא איירי צהכי דבן חצר מערב עם חבירו אבל בן השוק אין מערב עמהם אפי' כשירש מבעוד יום ולא משום שלא יוכל לערב עמהן לפי שאינו דר עם דמסתמא לא גרע צהכי לענין עירוב וציטול רשות כיון דאסר עלייהו כדקתני מבעוד יום אוסר אלא אורחא דמילתא היא דבן חצר רגיל לערב עם חבירו שהוא צריך להשתמש בחצר כיון שהוא דר שם אבל אותו שבשוק אין יכול לערב לפי שאינו רגיל להשתמש וקסבר האי תנא כמ"ד לקמן בפירקין (דף עב:) צית התבן וצית הבקר הרי זה אוסר עליו:

תא שמע ישראל וגר בו'. קסבר רבא דמכח הגר חשיב כמו יורש דהוי כרעיה דאצוה דאי לאו הכי לא קשה מידי לרב נחמן:

כלך

מסורת הש"ס

(א) (דף עב:), (ב) (דף עב:), (ג) (דף עב:), (ד) (דף עב:).

הגהות הב"ח

(א) גמ' חזקן ממבטל רשות (איהו אין יורש לא) תא"מ וי"ב סי"א אין זה והכי מוכח בתוספות: (ב) תוב' ד"ה לאתויי וכו' לפי מה שפירשתי לעיל י"ב ד' סו גר"ה אומר אני ולפי מה שכתבתי לעיל י"ל דגם דברי רש"י כאן הם נכונים דרש"י משא"כ ב' בתים וע' לעיל: (ג) ד"ה וקתני וכו' ורבינו הוה צא הנכרי מאתמול משא"כ ב' בתים וע' לעיל: (ד) ד"ה וקתני וכו' ורבינו חננאל עצמו פי' דהוב מותבין לר"ג: (ה) בא"ד ומדמהני ציטול בשני בתים:

מוסף רש"י

מבעוד יום. דהיינו קודם שיערבו, דפי עירב אדעתא דהאי חולקא נמי עירב (לעיל כו.).